„ЗАСТАВА“ излази трипут у недељи, средом, петком и недељом.
Цена је на годину 12 фор. на по год. 6 фор. на четврт године 3 ф. на месец 1 фор. а. вред. за Аустрију, а за Србију на годину 120 гроша на по год. 60, а на чет. год. 30. гр. у сребру.

ЗАСТАВА.

Огласи се рачунају по количини врста, које из гармонта заузимају, и за сваку врсту плаћа се увек по 6 нов., за жиг увек по 30 н. Дописи се шаљу уредништву, а предплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад, у кући број 11 и 12 у дунавској улици.

Број 34. У Новоме Саду у недељу 21. марта 1871. Год. VI.

У НОВОМ САДУ 18. марта.

До овог тренутка још се незна у коме ће правцу развити се догађаји у Француској, који поникоше из ове револуције, која сад ево већ у Паризу и своју „законити“ владу, новоизбрано општинско веће има, кога је први акт био тај, да прогласи верзаљску, праву републиканску, владу за збачену. Сад већ друга начина нема, него ће верзаљска влада морати силом покушати да поврати нормално стање у земљи, и сад се тек може ишчекивати покољ у Паризу, који лако може одјекнути по целој земљи тако, да пламен грађанског рата обухвати целу Француску. Што већ до сад није наступио тај случај, узима се за узрок: једно, што верзаљска влада нема за сад довољно поуздане снаге, да силом себи прибави нужног ауктoритета, друго пак, што су још немачке чете у тврђавама паришким, те ни једна ни друга страна не сме да тера замишљеним путем до крајности, јер није рада да се непријатељ са стране умеша у домаће ствари, што је свакојако по саму земљу од највеће штете.

Можда је баш срећа по будућност Француске, што се није на уречено време исплатила Немачкој, прва рата уговором одређене ратне отштете, те се рок исплати на захтевање Жил Фаврово продужио још на 14 дана. Да су Немци могли бити до првог рока намирени, то би војска њихова изашла из тврђава, и нема сумње да ту околност неби на своју корист употребили усташи, те остављене тврђаве посели. У таком случају много би слабији изглед био да ће верзаљска влада моћи савладати побуну. Овако пак још се могу надати добром свршетку, јер се јавља, да је уз верзаљску владу велика већина паришког становништва, и да ће ово помоћи повратити ред у вароши чим стигне војска верзаљске владе, коју је Тјер за који дан у изглед ставио.

На сваки начин, верзаљска влада нема више ни тренутка времена да изгуби. Јер осим што морално губе у очима свога народа и Тјер и Жил Фавр у које се пре кратког времена сва нада полагала, те се због тога неће моћи дуго држати, — још од оваког „висећег“ стања прети једна много већа опасност Француској, него што био пад ове владе. Та опасност прети од њиховог крвног непријатеља Немачке. Из Берлина јавља се, да је под председништвом царевим држан војени савет у коме је и принц престолонаследник учествовао. У томе савету закључено је, да немачка војска наново поседне оне делове Француске, које у рату беше заузела и да их стави под немачку управу, ако би Француска у будуће препебрегла на време одговорити својој дужности коју јој уговор мира налаже, т. ј. ако неби на одређено време плаћала ратну одштету, као што је сад првог маха пропустила учинити. — Ако би дошло до тога, да војска немачка поседне француско земљиште, то би се ова тамо издржавала о трошку француског становништва, реквизицином.

Верзаљској влади највећи је страх баш с те стране јер види, да спољни непријатељ једва чека прилику, да Француску на ново под ноге баци. Вредно је прочитати извештај Жил Фавров ког је на интерпелацију заступника Тиркета: дал је влади што познато о депеши пруској која је управљена побуњеничкој влади — као одговор скупштини поднео. Жил Фавр вели: „Ја нисам у стању никаква одговора на то дати, и то није најмање понижење које нас је задесило. Осим оних депеша, за које сам скупштини пре јавио, добили смо још две депеше, једну из Роена а другу из Берлина, и обе нам прете. Непријатељ —, или да говорим језиком уговарајућих страна, — онај који нам је то у рату био, мисли да мора своје право оснажити, и учинити се господарем побуне, која је у Паризу букнула.... Али што је најгоре то је околност, да су Пруси одгодили свој одлазак из земље, да су услед тога тужбе из земље силније него икад, јер страна војска даје становништву француском осетити последице оних догађаја, који се у Паризу збивају. Ово зло, и још оно што може за овим наићи, мора се приписати овом несрећном устанку; тај устанак је оно, што ће Француску савршено упропастити.

Толико је извесно, да су паришки догађаји сметали, што се преговори нису довршили и то баш у тренутку где смо већ били у пристаништу. Ми хтедосмо подићи зајам, који би непријатеља удалио, невољама Француске крај учинио. Данас већ више то никако није могуће. Што ја ово саопштавам можда у незгодно време, то чиним за то, што ја много полажем на то, да и опет изјавим, да ако брзо не будемо са побуном готови, да онда наша несрећа може таке околности створити, које ја нисам у стању измерити.“

Ето сам Жил Фавр у скупштини признаје, да је опасност већ на прагу и то така, да јој се огромност беда прегледати. Али верно прегледати и по танко разложити ситуасију у Француској, сада није никако могуће. Они ситни, али меродавни покретачи целог данашњег стања немогу се ни видити. У крупним потезима само може се обележити толико: да је Наполеон III. своју фаталну руку турио у вражију игру, која се игра по Паризу; његове агенте хвата републиканска влада на све стране, где ког дочепа, али његов новац све већма потпаљује ватру грађанског рата, што једино може утрти пут његовом повратку.

Међу тим и орлеанска странка не стоји бадава; и она је на све стране развила своју делателност, да створи земљиште за успостављење династије орлеанске. У бечким дипломатским круговима хоће већ извесно да знају, да ће се грађански рат у целој Француској распалити, и да ће онда орлеанци као чврсто скопчана странка указати се.

Као што ври у Француској, тако се може рећи да ври и у целој осталој Европи, и ако не у такој мери као тамо.

У Шпанији, сваки час покушавају Карлисте, дићи устанак, који тек што се на једној страни сталожи, већ на другој букне. Последња брзојавна вест из Мадрида од 15. ов. м. јавља, да је једна чета Карлиста код Лериде разбијена, да су букнули немири у Сарагоси, Валенцији и Кордови и у опште да се револуционарни покрети свуда осећају. Краљу Амадеју, већ је досадило краљевати, и може се брзо догодити, да га Шпањолци опросте те бриге.

У Румунији није још легла ствар као што се по неким листовима труби. Кнез Карло одустао је од искања диктатуре, јер му је дат налог из Берлина да се тога захтева мане, али је распустио комору пошто је ова дала министарству вотум неповерења. Ово пак министарство задржао је попунив га са два војника, са ђенералима: Телом, који је постао министром просвете (!?) и Флореском, који је преузео у своје руке министарство рата. Да после распуштања коморе не може бити у земљи тако „мирно“ као што неки трубе, нетреба ни доказивати.

У цислитави још никаквог дефинитивног решења у унутарњој политици. Уставоверни Немци аустријски почињу по мало губити страх од владе Хохенвартове и пријатељити се с њоме. Пре је била та странка у бечком рајхсрату вољна не усвојити ни један од знатнијих владиних предлога, а нарочито, не дати одобрење на подизање порезе и рекрута. После одговора Хохенвартовог на интерпелацију Херпстову попустише одмах у погледу порезе, а сад се јавља, да ће одобрити и онолико рекрута, колико влада захтева.

Влада мисли, после ускршњих светаца наставити преговоре са Чесима, и тога ради ићи ће у Праг министри Хабјетинек и Јиречек. Уједно ће да промотре, кога би требало поставити за земаљског намесника.

СРПСКА ВЛАДА И ВЕЛИКА ШКОЛА У БЕОГРАДУ.

Наши политични противници увек нам пребацују, да само оно говоримо и пишемо о Србији, односно о српској влади, што њојзи не може на дику служити; износимо дакле само мане њене а никако и добре стране на јавност. Али шта ми можемо за то, што српска влада ни једног чина на изведе, који би се могао изнети, а да јој се нема шта пребацити. Та баш ми, који у Србији гледамо кристализационy тачку, око које треба да се прикупе и уз коју треба да срасту растрзани и поцепани делови народа нашег; ми, који тражимо да српска влада буде снажан магнет који ће те делове што пре привући у једну нераздељну целину, ми би се томе највећма радовали, кад би нам се дала прилика, да можемо наћи у политици владе српске, како у спољној тако унутарњој, колико толико знака, да је она кадра Србију дићи на оно становиште које јој припада како по њеном положају географском, тако и по снази специфичној, и оној, која јој из географског положаја долази. Је смо ли ми дакле криви, што се о српској влади, с погледом на њену задаћу као такве с поља и изнутра, нема шта повољног изнети? Или би ваљда наши противници хтели, да су они чини српске владе, који се допадају пештанској владиној журналистици, и нама по вољи? Та то је већ доста, да нас пред свесним делом нашега народа одбрани од пребацивања, што не трубимо у једну трубу са пештанским владиним листовима кад је реч о Србији. Ми тражимо од српске владе, с поља одрешиту политику уједињења народног, па према томе и унутри слободу, као основу већој снази спољне политике. Пештанска гласила траже са свим противно томе, као што влада пештанска и ради са свим у наточ српској спољној политици а радује се „гиксовима“ у унутарњој. Ваљда већ више нема потребе, да се то још доказује. Коме не беше у правцу политике данашње мађарске владе према Србији и српском народу довољно доказа, томе није вредно ни доказивати.

Но ми овога маха нећемо критиковати владу српску. Ми ћемо само изнети неке најновије појаве у Београду, који поникоше из владавинског система, и оставићемо да саме те појаве критикују владу српску у очима нашег света. Ако та критика испадне повољно по владу, с тим боље; ако зло — неће нам се пребацити да ми то чинимо.

Нешто је више од месец дана, како „Застава“ донесе један допис из Пеште, у коме се наговешћују нека дела данашњег министра просвете у Србији г. Д. Матића. У томе се допису пожали дописник, како је садашњи министар, негда ваљан члан омладине српске, сад уједаред изгубио из вида, шта је од њега омладина очекивала, те у место да настеји да од младог нараштаја српског створи снажне карактере, без којих ни једном народу живота нема, он и оно мало природне основе тој врлини убија стежећу слободу где год допре, и постављајући таке мере, које од млада човека сасвим нешто противно створити могу. Перо београдског „пресбироа“ потеже одмах „с дунава“ у „Цукунфту“ допис који удари стару песму, како се „Застава“ само тим одликује, што износи и подмеће неистинита факта београдској влади и појединим њеним члановима.

А да ли смо ми икад што рекли о српској влади и појединим њеним члановима, а да не беше — на жалост — тола истина?

Нећемо се о томе ни с ким препирати. Констатоваћемо само један најновији акт владе у Србији и посљедице истога за први мах, без погледа на њихову крајњу мету. Може нам и опет перо из „пресбироа“ у ком листу рећи да износимо и „подмећемо“(?) — али истину тога акта неће оборити моћи.

Ево саме ствари:

Пошто је оставком досадањег професора криминалног права на великој школи у Београду то место остало упразњено постави влада — служимо се тим општим називом за то, што министри у Београду и најмању ситницу солидарно обављају — новог професора, обишав при томе закон, који одређује, да се од пријављених кандидата онај потврђује кога професорско тело већином гласова бира. Професорско тело, по својој дужности, као свесни грађани и као професори, преставком једном протестоваше код министра против повреде закона, против самовласног постављања тога професора. Очевидно је, да је најпре и најпре самој влади у дужности да поштује законе земаљске; јер кад неће онај поштовати закон који га доноси или бар помаже доносити, да коће га поштовати!

Међу тим су ђаци велике школе већ увидели опасност последица таког прецеденса, ког створи влада тим својим актом. Кад је нови професор престављен ђацима повикаше ови у глас: не ћемо га! — мислећи с тим сигурно дати влади прилике да поправи свој незаконити акт, пошто јој одпор ђака могаше дати згодан експедијенс, да одклони тога професора, те да редовним путем да изабрати другог.

Но шта је било?

Влада нареди преко ректора истрагу. Ђаци се држаше сложно; не допустише, да се баци „кривица“(!) на једног или неколицину, но узеше да деле одговорност сви. Правни факултет први изостаде од школе; сутра до подне придружи им се филозофски, а после подне и технички. Сви изјавише да неће ићи на предавања док се тај нови професор не уклони.

Кад влади не пође за руком расцепити ђаке, те тим начином одпор савладати, она — затвори школу! Дан два за тим отвори се опет школа и ђаке позваше да се уписују. Но ни један се не хтеде уписати.

Много нам епизода описаше пријатељи наши иза тога акта: приватним путем беху позивани родитељи ђачки, да дођу, те да упишу своје синове; неки и долазише и учинише што се од њих тражило, али да се предавања одпочну, морали би сами они у место синова својих у скамијама седети. Ђацима се прећаше, да ће их све у војску стрпати, да ће их растерати из Београда — све то ништа не поможе. Они се на супрот томе организоваше, да их не би могле владине уводе изазвати, да какав иступ учине, да ова оштрије мере може употребити. Међу тим двојица седе у подземним тавницама у полицији од самог почетка тога заплета — већ скоро месец дана, као бајаги што су коловође.

Да би се оправдала у јавном мнењу које је таким актом против себе изазвала београдска влада обори кривицу на два професора и ове одпусти, бајаги за то што имају велика уплива на ђаке, те су они свему узрок. Одпусти их пак по параграфу једном који се ни налик не може на њих применути. То је §. 76. у коме стоји да влада може одпустити професора, ако је пореметио памећу...!!

То је укратко један од најновијих аката српске владе.

Од какве је замашајности овај догађај, како ће деморализујућег уплива имати на народ, свако може на први поглед прегледати.

Могли би овде навести гомилу незаконитости што се од стране владе у Србији починило. Том би приликом могли доказати, да је девиза: закон је највиша воља у Србији — празна фраза и да само онда стоји као истина, кад то власницима у Београду у корист иде.

Могли би овде показати и ремек схваћања „уставности“, да само наведемо посредни случај са позориштем београдским. Управа изда неку драконску наредбу која позоришно друштво доведе дотле, да ови одкажу своје уговоре. Кад се видило да другчије не иде, повуче управа своју наредбу натраг, а управитељ опет за то остаде на — своме месту!!

Но нећемо засада чинити ни једно ни друго, јер нас боле, кад видимо, да је све оно лоше, што се по несрећи назвало наше. Ако ово не буде последњи „бламаж“ српске владе, ми ћемо другом приликом и другим делима београдске владе потврдити горњу нашу тврдњу о томе, како влада поштује законитост.

Но ми би од свег срца желели, кад би могли са овим обећањем према нашим читаоцима у дугу заостати. =

ПОУЗДАНИЦЕ АДМИНИСТРАТОРУ ПАТРИЈАРШИЈЕ.

Ваша Преузвишености!

Злобно опадање на Вашу Преузвишеност од стране незнатне неколицине у њиовом листу „Срб. Народ,“ немило је дирнуло сваког Србина који је радњу Ваше Преузвишености око народног напретка, и уједињења разни странака на срб. народном сабору од 1870 године са пажњом пратио. — Отеческо Ваше понашање, благост и узвишеност над ондашњим ситуацијама, задобише Вам срце сваког народног сина, и довољно нам јемства пружаше за сретно решење онда тако замршени наши ствари, сваки се радовао, и благосиљао је онај тренутак, када је Ваша Преузвишеност престо Чарнојевића и Рајачића заузело, јер у Вами сваки сматраше крај оним раздорима, који распрштањем нашем сабору, том последњем остатку некадашње наше славе, претисе. —

Ваша Преузвишености! Време у свом незадржимом току, како поједине људе, тако и читаве народности собом у напред носи; људи као слаба створења Божија, изложени су многим и страшним променама, које као неко искушење сама судбина на њи шаље; имају л

и да се нико не сме уклонити од рада, иначе је злочинац; радња и уживање мора бити заједничко; да је онде притисак, где се једни изможде радом, и морају да оскудицу трпе, а други не радећи пливају у изобиљу; у ваљаном друштву не сме бити ни богатих ни сиромака итд.

Кад је Сен-Симонизам издисао — комунизам се поче ширити. Доба ширења му је од год. 1834. Године 1830. и год. 1832. правише републиканци, т. ј. политичне демократе, и раденици, т. ј. социјалне демократе завере и буне заједнички под именом: „друштва човекових права“ (societé des droits de l' homme), но кад год. 1834. раденици буну подигоше, преплаши се републиканска буржоазија (грађанство), и повуче се од раденичке класе натраг, и ова пође сама својим путем, те се од год. 1834. поче комунизам на чисто развијати и ширити.

Но и комунисте се поделише на три странке: на странку једничара travalleurs égalitairs), реформиста (Reformistes) и строгих комуниста (Communistes). Прва је странка тако звана „пролетарска“, којој је не само устанак, него и „убијство“ допуштено средство, и у којој је и „Бабувизам“ традицијоналан; најпре под именом: „друштва годишња времена“ (societé des saisons), после „друштва једначких раденика“ (societé des travailleurs égalitairs), на послетку „друштва пријатеља народа“ (societé des amis de peuple), она је руководила устанак од год. 1839., и из те је странке изишао атентат Дарме-а год. 1840. Орган им беше: „L' humanitaire“ („Човекољубац“). „Народне радионице бијаху њин захтев, који је Луји-Блан год. 1848. испунио. Барбе и Бланки спадају у ту странку.

Строгим комунистама је глава био Кабе у време бурбонске рестаурације, гласовити адвокат, који је политичне оптуженике дивно бранио и најпре републиканац био, а после комуниста постао. После буне од год. 1834. морао је пребећи у Енглеску, и лист „Populair“ („Народњак“), који је са Гарније-Паже-ом почео издавати, мораде престати; у изгнанству запита он сам себе; „Шта је демократија, република? је ли она за нас боља од монархије? Хоће ли она нама посла и хлеба дати? Хоће ли она истекле менице на крају сваког 14. и на месец дана исплатити? Хоће ли нас избавити од брига и невоља? Хоће ли нас довести благостању, раду, миру и срећи?“ Од тих је мисли дошао на „организацију великог друштва на основу једнакости“, и на мисли: „да се права срећа народа и коначно савршенство унутрашњег му живота оснива на начелу заједнице добара, рада и васпитања“. Своје је мисли изложио у делу: „Пут у Икарију“, због чега се кабетисте зову: „икаријске комунисте“. Кабе је ишао на обавештење људи, и вративши се год. 1839. у Француску, није се умешао у буну од 12. маја 1839. Он је издао и „верују комунистично“ и „законик комунизма“. Знаменито је, да у његовом комунизму брак места има.

По среди између прве и Кабетове странке стајаше и стоје: „Реформисте“, које ћемо тамо доцније уплести у расправу.

Међу тим ревење сваковрсних комуниста од „либералаца-републиканаца“ трајало је и још траје. Раденици видише, да политични преврати немају друге последице, него да оставе постојећи економски ред и строј, или растрој друштва, и да влада од аристократије и личне владавине монарха пређе у руке буржоазије, средњег сталежа, плутократије и бирократије; а политични републиканци боје се пљена и деобе добара; црвењаци и плаветњаци зазиру једно од другога, и раде на своју руку.

Тако је покушај устанка год. 1837. и год. 1839. био дело социјалиста-комуниста.

Године 1848. видисмо демократе и социјалисте-комунисте опет с почетка у једном реду, али једне према другима на опрезу. У јуну исте године досади се социјалистама и комунистама чекати на концесије од стране „буржоазије“, која је и у парламенту и у влади огромну већину имала — и 12|24. јуна огрезе Париз у барикадама и у крви неколико тисућа Француза, где је републиканац Кавењак своју енергију на социјалистама и комунистама окушао; покрет тај буржоазији је таки страх улио, да се цезаризму у наручје бацила.

Сад је опет Париз огрезао у барикадама; крв је потекла, и Француска стоји на прагу велике кризе.

Ко су ти, који су паришку варошку кућу посели, црвену заставу разавили, комуну и федеративну републику прогласили?

Очевидно комунисте, а особито они од школе Бланкија с једне, „интрнацијонална асоцијација раденика“ с друге стране.

Но да је боље упознамо, морамо пећи неке фазе, мене, у социјализму и комунизму од год. 1830. и год. 1848. овамо, и овде је место, да проговоримо и о „Реформистама.“

Између социјализма, школе Сен-Симонове и Фуријерове и комунизма Бабеф-Кабетовог, који називају пуким (crassus) комунизмом, почела се образовати школа, која по среди стоји, која хоће да социјалисте и комунисте са политичном демократијом, са тако званим „либерализмом“ измири, тако да се од либерализма приме политичне форме друштва, али да држава социјалистичне тежње у свој задатак, свој декокруг, међу своје бриге, на државни буџет, узме. Ту су школу сачињавале тако зване: „Реформисте.“ То је особито покушао Луји-Блан, за кога се било говорило, да је био умешан у јунској буни год. 1848., но који то сад пориче. Он је предложио о р г а н и з а ц и ј у р а д а, т. ј. устројство задрутна сваковрсном пољу индустрије. радиности и обрта, којима би задругама држава или предујмове давала, или опстанак гарантовала, и које би удруженом конкуренцијом побијали конкуренцију приватну и индивидуалну.

То он оснива на праву сваког грађанина, да има не само слободу, него и средство, оруђ рада, и могућност да може живити од рада: заслуге, и на дужности друштва, и односно државе, да у интересу саме друштвене сигурности сваком рад и заслугу ујамчи. Ако се ко доцније родио и одранио, кад су већ други пограбили сва средства рада, која природа даје (земља и елементи), или ако је ко од сироти рођен, те није у стању својом усамљеном голом снагом утркивати се са потомцима оних, који су можда од свакојаких друштвених злоупотреба, (спахилуштва), привилегија, монопола, и т. д., и т. д., наследили огромна средства раду и конкуренцији — то није он крив, и ако друштво хоће, да он у борби са глађу, оскудицом, пониженьем, притиском не откаже признања постојећем без и пре њега начињеном реду ствари, и да удружби са многима другима и у обрану својих природних права на дарове природе, не ревлтира — то му је дужно у виду предујма или потпоре дати на њега спадајући део природних добара отаџбине.

Организација и гаранција рада и заслуге — то је девиза те школе, и држава би тиме свој буџет мање оптеретила, него што је сад оптерећен толиким стотинама хиљада војника и чиновника и сваковрсних „готована“. Луји-Блан био је још год. 1848. као члан владе установио „народне радионице“. У томе је колу више мање и Ледри Ролен, сутарник Луја-Блана.

Но има једно поље, где се најновија школа политичних демократа, републиканаца састаје са социјално-комунском странком, а то је поље: п о л и т и ч н а о п ш т и н с к а ф е д е р а ц и ј а. Отуда чујемо проглас: „комуна“ (општина) и „федеративне републике.“

За дивно је чудо, како су пре и демократе и социјалисте и комунисте у централацији како општег гласа, тако и законодавства и владавине спасење тражили, а како сад исто у противположеном суставу траже. Они мислише централизацијом сва средства друштва и државе у своје руке добити и на своје станачке цељи употребити, — сад кад искусише да тим путем не иде, и да је централизација машина, коју само деспотска, војничка рука окретати може, прибегоше томе, да општину прогласе за суверену, т. ј. за таку, да она потпуно сама собом управљати може, и да општине у републикански савез ступе које ради обране, које ради о п р е д е л ј е њ а заједничких ствари. Свака „комуна“ за себе је република, и савез многих таких чини федеративну републику. Тим намеравају то постићи, да ће свака од странака добити терена за остварење својих тежња, своје друштвене организације, па ће тим путем обладати онај строј, који буде најугледнији, најплоднији.

Но то је опасан покушај, особито у нашем добу и у садањем стању цивилизације. Кад је „комуна“ суверена — за што се не би и д е о комуне опет за себе сувереним прогласити — за што не поједине у д р у ж е н е г р у п е — и за што не на послетку сваки човек за себе? Прудон је критичким разумом својим дошао већ до последњег изласка „комунизма“, т. ј. до — анархије.

Да ли међу онима, који „комуну“ и „федеративну републику“ проглашују, претежу политично-социјалне демократе, или чисте комунисте — то се још невиди.

У демократију, која државу и државни строј не напушта, и не истоветује са „економским друштвом,“ али која признаје правду и правичност, да држава рад и радинску класу под своју заштиту узме, и да се са решењем социјалних питања у оквиру правне и слободне државе баве — спада друштво: Лига за слободу и мир; социјалисте су и комунисте у друштву „интернасијонала.“

Из горњега се и то види, да немају право они, који „либерализам“ и „либералисте“ узимају у скученом смислу, као само оне, којима је „формалност“ државног механизма над органичним животом друштва, народа; који од дрва не виде шуму, од појединаца не виде друштво; који за социјална питања немају ни осећаја, ни схваћаја, ни места у својој држави. Ако су где „либералци“ тесногруди, или се изневере идеји слободе, и на једнакој слободи, дакле и на социјалним условима једнаке слободе основаног друштва, — то није „либерализам“ крив, него дотично „надри-либералци.“

Питање је: да ли је више човек и човечност, или друштво, слобода човека, или пука воља друштва, која може бити исто тако и још већма тиранична, као и воља појединаца. Ми уважавамо начела: слобода, једнакост, братство, т. ј. солидарност људи у извесном друштву, па и у свему раду људском, — али солидарност има места и у слободи, слободи пак нема места у солидарности, основаној на изнуђеној, приморапој асоцијацији. У комунизму човек постаје тек прави роб, машина, нумера. Социјализам има свој значај у развитку рода људског, он ће и државни и остали друштвени строј знатно изменити — али не заменити. Слобода је главно начело, око кога се сва друга нижу, кристалишу.

Комунисте истина поричу с л о б о д у в о љ е људске, дакле и слободу у опште; али било да има или да нема „душе,“ било да материја долази од силе, или сила од материје, или да им је јединица у математично-физикалном закону кретања и односно мозгана клавијатура — ми имамо свести о томе, да има нешто у нама, што уме „хтети и не хтети,“ изабрати, и по томе се владати, — а то ми зовемо слободом човека, ма и релативном.

„Ако се, вели Мил, може што о исходу борбе између индивидуализма и социјалистично-комунистичких система наговестити, то се толико може рећи, да ће решење зависити од тога, који се од оба с у с т а в а већма слаже са л ј у д с к о м с л о б о д о м и л ј у д с к и м р а з в и т к о м.“

Жалосно је то, да се у Француској системе решавају све самом силом — која опет силу рађа. Кад је народна скупштина француска така, да је и сад још после толиких искуства монархијска странка у већини, да она у прогласу не ће ни да спомене „живила република!“ — Онда није чудо, да Паризлије, видећи републику од иста у о п а с н о с т и, барикаде праве. Тијер, Жил Фавро и Шикар за иста су тице злосретнице за Француску. У интересу свију народа било би, да се према милитаризму Пруске и Руске одржи француска публика, — али на жалост Тијер очевидно нема ни воље, а остала двојица немају снаге за то.

Француска ждере своју властиту децу — подобно Сатурну. Како с једне стране идеја једна не може ни оно, што је у њој животворно, у друштву ужљебити, док „свој слој“ у друштву не остави, друштвено поље не наплави, и како се с друге стране буржоазија не да обавестити, но ако и учини данас уступке, то само за то бива, да кад опасност прође, реакцијом, лукавством и силом уступљено земљиште поврати, а како за иста у социјализму има животворних стихија, које и политична република у се примити може, то нема сумње, да у Француској донде не ће бити мира, док или Француске нестане, или док социјализам у толико не преоблада, да се са д р ж а в о м на основу свршених чинова изравна.

Није доста република р е д а, него и република р а д а; није доста република п р а в а, него и република п р а в д е, није доста република с л о б о д е, него и република општег благостања — репутлика ж и в о т а.

ПОЛИТИЧНЕ ИСКРЕ.

♪ Са белога Дунава 16. марта. Читао сам, како је г. министар Матић поступао са професорима и вел. школом у Београду, како је неке разреде вел. школе затворио, и како је и г. Алимпије Васиљевић био међу тројцом професора, који су, супрот остали професора и супрот самој владиној уредби бранили самовољу г. министра. Докле је кукавац Матић дошао! Пре негде, кад је г. Матић неке ученике из школе изтерати дао, што су се усудили своје „политичко мишлење“ имати, изговарао се он пред г. Влад. Јовановићем тиме, да не чини то по својој вољи, и свом уверену, него да му не остаје, него или учинити по „вишој вољи“ или оставку дати, и онда му је г. Влад. Јовановић саветовао, да недаје оставку. Рад би знати, шта би сад г. Влад. Јовановић рекао и саветовао? Скоро сви министри у Београду а особито г. Милојковић и Бели-Марковић из потаје говоре, како они не одобравају, што се ради, али да м о р а ј у, иначе да би морали оставку, дати, што би, веле, регенти једва дочекали, да наместе своја с л е п а о р у ђ а, а ваља, веле, места и позиције за згодно време задржати. Но каква је разлику између с л е п и и о к а т и о р у ђ а? Највише та, што они никог не верају, а ови варају или себе или друге. Како му драго, тек данашња влада тако, поступа, да зајиста није никако благодат, живети у тој српској држави, Србији.

Пређашња либерална странка у Србији сасвим је умукла, напусти и орган свој, ко бојаги због болести уредника, као да не би још грђа срамота била, кад би једна странка о „два ока“ висила. Ако је пресни закон строг, то ваља окушати строгост ту, и на делу је свету на видик изнети. Него као да је мало „момака“ а још мање постојани људи у Србији, који пером владају. Док не добију имена и гласа, донде су и Мацинисте и Гарибалдисте — а после „у скут и у руку.“ Па да се бар задовоље тим, што се сами у мрежу увате, него и друге маме, или још силом хоће свет да увере, да су они исти — или да се другчије неможе. Какав је либералац био Бели-Марковић год. 1858, а сад — сад вата либералце. Некада је писао свом брату у Цирих, да неће хтет знати за њега, ако овај буде имао свезе са Влад. Јовановићем, и Милов. Јаковићем, а сад чак по Новом Саду у в о д и људе српске народне странке. Знамо, да за 10 дуката месечне плате купује од Јов. Зете у Новом Саду извештаје: колико је њи Милетића испратило на пут у тавницу; како је сад све мртво у Н. Саду, јер немају вођу, и како би српска влада добро учинила, да сада само 20, вешти и паметни људи по Банату и Срему пошље, да у интерес „Српства, и српске династије“ раде; како је уверен, (извештач Зега) да ће Милетић за ту годину дана његовог затвора за с в а г д а уништен бити, (!? У.) и т. д. Дакле тиме се бави ратни министар српски? И њему дакле, као и Андрашији иде мртвило у ово страном српству у интерес? Ни је ли му пресе, да у в о д и Турке? Но ако затвор Милетића икакве добре последице имао буде — имаће те, што ће се и српски и мађарски „Турци“ уверити, да слободоумна српска странка с ове стране и у Н. Саду не стоји до „два ока,“ и да је у Српству и у Н Саду „дрво живота“ свога корена уватило.

Кад смо у Србији, да напоменем и то, како и „Заточник“ донесе чланак „Јединства,“ у ком ово, све нас упућује, да наше политично средиште у Загребу сматрамо. „Јединство“ хоће т и м и с а д да учини Хрватима неку услугу. А где је било „Јединство“ са својим саветима, кад су Мађари почели и Србе и Хрвате притискивати, и кад смо се ми и без његовог савета сложили, шта више, кад смо имали издржавати јавне нападаје полузванични листова и дописника београдски, и тајне интриге српске владе. А „Заточник“ нека буде уверен, да гласом они, који су до јуче обоје изневеравали, неће постићи више, него што и без тота постоји. „Јединство“ хоће тим да постигне само привидно пријатељство „Заточника,“ да превиди Рауховске поступке у Београду — али Раух је Раух, био хрватски, или српски. —

(Згодном приликом објаснићемо значај те „лекције“ београд. „Јединства“. У.)

Док „Јединство“ тако Хрватима ласка у исти ма други полузванични лист београдски пребацује „Заточнику,“ да овај жели федерацију у Аустрији зато, да Аустрија узмогне задавити слободу источни народа. Ту „Заточник“ пребацује Србима нешто, што ми неможемо на наш рабош примити. „Од после године 1860. сви су српски политици Хрватске и Угарске пише „З.“ били противници федерацији, а велики пријатељи мађарски. . . . Мађари су онда сновали подпуно одцепљење од Аустрије, пак су у то имешуровали с источним народима, посебице са Србијом и Румунијом. Заменито обећавају се златне куле. Хрватска је сачињавала плашт награда и делидба. Година за годином прође, носећи свака са собом своје време и бреме а они српски политици, к о ј е с у с в е М а ђ а р и р а д и л и, (ово и неразумемо) д а н а с о к а ј а в а ј у с в о ј у п о л и т и к у.“

Ја незнам, шта су Мађари удешавали са Србијом и Румунијом, толико знам, да Клапка нема, па јамачно није ни имао ништа противу тога, да јужно Славенство од Дунава и Драве па до јадранског мора уједињено, или здружено и самосталю постане, и ту невидимо, да би Хрватска б и л а п л а ш т н а г р а д е и д е л и д б е.

Ми Срби с ове стране, би смо већином против оне ф о р м е ф е д е р а ц и ј е, у којој би ужа Угарска, т. ј. Мађари (пет и Словаке, и Румене, и Србе, и Русине заступали — јер тако су и Чеси онда разумели федерацију у монархији. Ми смо дакле били за двоструку федерацију, једну народа с оне стране, другу народа с ове стране Литаве, какву сад и други Славени пред очима имају. Што је изишло на централистични дуализам — томе су околности и Мађари криви — али зато и тражимо од њи рачуна и катастрофу могу само они платити. Окајавати своју политику нетребамо — јер тек смо ближе цели овако, него да је Шмерлинтизам надвладао, јер онда би само о тој алтернативи могло говора бити, и сад нити је А у с т р и ј а н и У г а р с к а о н о, што је онда била, и сад је мање опасности, да би Аустрија закачила Босну — и Србију.

Читам, да је г. Ђ. Димитријевић заказао састанак о цветима у Вел. Кикинди ради саветовања о начину, како да се црквено- народна добра најцелисходније управљају и рукују; ваљало би да наши стручњаци непожале труда и пута у тако важној ствари. Ено и католици хоће да уведу световну управу црквено- народни добара.

Властник и издаватељ др. Свет. Милетић.

ВАНРЕДНА ГЛАВНА СКУПШТИНА ВАРОШКОГ ПРЕДСТАВНИШТВА У НОВОМЕ САДУ.

У четвртак (18. о. м.) у 3 сата после подне држана је ванредна главна скупштина варошког представништва. Предмет, због кога је сазвана, врло је журан. На овдашњим салашима велики је део земље водом поплављен, која је толико нарасла да је на неким местима 7 стопа висока. Вода је ова нешто од кириша, који је из земље избио, а већим делом пак пропуштена је насилно преко бедема, што ововарошки хатар од футошког спахилука и од кисачке општине дели. Кад је био дошао глас новосадској општини да су кисачани и слуге са футошког спахилука са својих земаља воду на ововарошке земље пропустили, одмах је главна скупштина изаслала један одбор из варошких представника под управом сенатора Алексића, да констатује да ли је заиста бедем, који на новосадском земљишту лежи насилно провољен, ко га је провалио, и да провољена места запуши. Истом одбору стављено је у задатак да пропусти воду, која се већ налази на овдашњим салашким земљама, и да настоји да се комуникација не прекида, а где је већ прекинута, тамо да преко приватних земаља привремено путове провуче. Одбор је читав месец дана пробавио око тога посла, али се стање воде није нимало поправило. Шта више вода, што је на земљама футошког спахилука и кисачке општине тако расте, да прети опасношћу, да ће бедем разрушити и своом силом на овдашње земље нојурити, пошто би им природни ток био преко новосадских земаља. Према овом стању решено је у овој ванредној скупштини, да се преко целог новосадског земљишта — колико је најнужније — канали провуку и да се вода кроз исте у сиришки рит пропусти. А бедем, што је на граници футошког спахилука и кисачке општине да се још боље утврди, са уставом (шлајсом) снабде, и са друге стране воде само толико пропушта, колико је нужно да се провала отклони и колико напоследку сиришки рит буде у себе сместити могао. Пошто ће се, као што се види, и вода, што је на кисачком хатару и на футошком спахилуку кроз канале преко новосадских земаља полако пропуштати, то ће и општина кисачка и футошки спахилук или повцем или радном снагом имати приномоћи да се ове силне воде пропусте, на што су већ од стране овдашњег постојавшег одбора предходно и позвани, и на што ће, судећи по приватним гласовима, драговољно и одазвати. За лакше руковођење целога овог посла претворен је досадањи економски одбор у публико-административан, на челу кога је и даље остао сенатор Ђ. Алексић.

Осим овога предузет је још један предмет на овој скупштини, а то је отпис кр. уг. министарства правосуђа, у коме иште да и ова варош пошље од своје стране изасланике на саветовања, која ће се у жупанији држати ради подељења судских округа у овој жупанији, и да после и своје мњење министарству саопшти. Ова је ствар, као што смо већ једном јавили, у жупанији претресена, на коме су саветовању и ововарошки изасланици учествовали. Тако је из ове ванредне скупштине послано министарству само мњење ове вароши. Но пошто је ова ствар доста важна, то ће вредно бити да овде што више о њој споменемо. Одбор, што га је бачка жупанија ради тога изаслала, предложио је да се цела бачка жупанија подели на четир окружна суда, којих ће седишта бити у Суботици, Бији, Сомбору и Новоме Саду. Новосадски округ имао би по томе предлогу три среза: новосадски, старобечејски и паланачки. Под новосадски срез спадале би општине: Нови Сад, Темерин, Јарак, Ст. Кер, Кулпин, Петровац, Пирош, Ст. Футог, Н. Футог, Кисач, Бегеч, и пустаре Визић, Отохоф, Хенрика, Најхој, Алпар и Ирмово. Под старобечејски срез спадале би општине: Ст. Бечеј, Мол, Петрово Село, Фелдварац, Сентомаш, Турија и пустара Сириг. Под паланачки срез спадале би општине: Ст. Паланка, Немачка Паланка, Н. Паланка, Плавна, Ново Село, Бучин, Вајска, Бођан, Обровац, Товаришево, Силбаш, Гајдобра, Буљкес, Чеб, Гложан, Параге и пустаре Метковић и Керекић. Ово је по предлогу изасланог жупанијског одбора. Међутим при саветовањима жупанијским, на којима су учествовали изасланици из свију општина, које су имале изјавити свака од своје стране, куда припасти желе, изјавио се од горе споменутих општина само Ст. Кер, да жели припасти сомборском округу; напротив од места, што их је одбор Сомбору делио, зажељеше доћи под Нови Сад ова места: Киш-кер, Нове Шове, Парабућ и Деспот-Сентиван. Ововарошка главна скупштина пак дала је од себе мњење, да Ст. Кер остане у новосадском округу, даље да под исти дођу још Киш-кер. Старе и Нове Шове и Деспот-Сентиван, а Парабућ да остане у сомборском округу.

—а.

ИНТЕРПЕЛАТА

др. Стев. Павловића уг. кр. министарском председнику грофу Андрашију у ствари Бајстове посланице од 23. нов. 1870. на угарском сабору од 17. марта 1871.

Пошт. саборе! Бићу срећан да управим једну интерпелату г. министарском председнику. Нећу дуго забавити пошт. сабор набрајањем разлога, пошто је сама интерпелата подужа и разлози су у њој исцрпени. Само налазим за потребно напоменути, да је ова интерпелата истина сродна са интерпелатом г. посланика Ђ. Стратимировића, коју је недавно овом сабору поднео и на коју је и одговор добио те је поднео сабору предлог за одлуку, али није истог садржаја нити правца. Даље бићу слободан замолити г. министарског председника, да би изволео усрећити ме одрешитим и одређеним одговором и не избегавајући дипломатски, јер тај одговор биће од великог замашаја за оне којих се тиче, како за мишљење њихово, тако и за успокојење и владање, а друго ова интерпелата основана је на поуздане податцима, па и на документима. Најпосле нека ми је слободно и то напоменути, да ову интерпелату не износим ради каквог сврабе за интерпелацијама, него ради потребе целисходности и што сам искрен пријатељ добром и искреном односају између Угарске и српске кнежевине и у обште свију хришћанских народа на истоку. У критичким временима живимо, ваља да зарана рашчистимо мисли. Многи знак заповедном збиљом на то нас опомиње. Интерпелата гласи овако. (У исти мах говорник изилази на говорницу па чита):

„Поштовани г. министарски председник изволео је у своје време одговорити на ону интерпелату, коју му је вел. бечкеречки посланик г. Ђорђе Стратимировић управио што се тиче оне дипломатске посланице, коју је гроф Бајст као спољни министар послао дипломатским деловођама у београду и Букурешту 23. нов. 1870. и у којој се београдској и букурешкој влади са своом силом монархије прети, ако би подрмале начела европског уговора од 1856. и 1858. и конференционалних одлука што доцније изиђоше, у колико се тиче њихових кнежевина.

Та посланица заслужује да се с више страна посмотри, пошто је у поменутим кнежевинама, особито у Србији, неповољност и управо раздраженост проузроковала. С тога и немогу пропустити. да и ја управим интерпелату г. министарском председнику, али у другом правцу и са другом намером него што једном би управљена.

И ако је г. министарски председник одговорио, да га је спољни министар овластио, да изјави, да је из посланице испчупана ставка рђаво тумачена, и да спољном министру не би друга намера, него да искаже, какву вредност даје уговору од 1856., али да с тиме никако се не мисли одустати од досадашње источне политике.

Али кад се узме на ум критичан моменат и критичне околности, при којима је посланица пуштена у свет, и она намера, која се хтела тим постићи, т. ј. да се унапред на пут стане свима покретима тих кнежевина, који би били управљени против портине владе, — онда се посланици не може дати други смисао него који је колико у речима толико и у реченој намери и околностима. Но свакојако је сумњиво тумачење, које се доцније даје кад критичан моменат прође, а разма тога више су позвани да по свом схваћају тумаче они којих се нота тиче; какво је пак тумачење од стране српске владе и народа било, показује узбуђеност и раздраженост, коју та посланица проузрокова како у јавном мњењу, тако и у јавним, и самим службеним листовима.

Заиста би било чудно и смешно, хтети тиме показати уважење уговору од г. 1856., што се прети једностраним посредовањем, које би било супрот речи и смисла тога уговора. Кад би се тој посланици и најблажи смисао хтео дати, био би тај, да би Аустро-Угарска око осталих уговорних сила настојала, да се оружаном силом спречи сваки устанак Србије и хришћанских народа против порте.

Како би пак за Србију и за друге хришћанске народе под турском владом могла имати вредности само она симпатија и суседно пријатељство, које би им од стране Аустро-Угарске у устанку за ослобођење у толико угађало, да им ни дипломатским ни војничким путем не би сметње стављало на пут, него би што више спречавало свако намерено страно мешање против хришћанских народа — то онда

узимајући на ум, да је г. министарски председник влади српске кнежевине давао такова уверавања, која су назорима и тежњама, у реченој посланици г. грофа Бајста изјављенима, посве противна, нарочито пак што је српску владу уверавао, да природан развитак ствари у Турској не само неће спречавати, него да ће, ако би настао устанак Србије и хришћанских народа на истоку, порту својој судбини оставити, и само пазити, да се ко други не умеша;

узимајући на ум, да се са тим уверавањем ни најмање не слаже речена посланица од 23. нов. 1870., него шта више иде на то, да и у напредак одржи „status quo“, и са своом силом монархије прети кнежевинама, ако би која подрмала начела уговора од г. 1856., т. ј. ако би се у корист своје подјармљене браће покренула;

узимајући на ум, да је и сам г. министарски председник нагласио, да је што се тиче источне политике договоран са министром спољних послова, и да би се по томе морало замислити, да и овака замашна, у критичном тренутку одаслана посланица са очевидном претњом није могла, нити је требала потећи без договора са г. министарским председником, коме на источне ствари ваља меродавни уплив припада;

узимајући на ум најпосле, да би сама јавна изјава г. министарског председника о свом односају према постанку и садржају речене посланице била кадра сумњу у томе разбити, и служити за мерило искрености оних уверавања, које г. министарски председник од своје стране српској влади даје —

слободан сам ставити ову интерпелату:

1. Је ли г. министарски председник знао за посланицу, коју је г. министар спољних дела, гроф Бајст, дипломатским деловођама у Београду и Букурешту под 23. нов. 1870. послао, и за њен садржај у постанку, или свакако пре него је била одаслана?

2. да ли, било да је за то знао и да није, одобрава исту посланицу и њен садржај?

3. ако г. министарски председник одобрава, како ту ноту у сугласје доводи са уверавањима, које је давао у Београду о пријатељском односају према Србији и за случај самога устанка према портине владе.“ (Следује датум и подпис.)

ИНТЕРПЕЛАТА

г. Вићент. Бабеша.

Услед апелате г. посланика Стевана Павловића, коју је поднео у обзиру на источну политику аустро-угарске владе, налазим за нужно да и ја на г. министарског председника управим ова питања:

1. Је ли истина, да је г. министарски председник у Београду дао уверења, која су противна посланици спољног министра од 23. нов. 1870., што се тиче источних хришћанских народа, ако би се дигли ради свога ослобођења или у обште ако би показали тежње за ослобођење?

2. Ако је истина, еда ли је подобне изјаве учинио и у Букурешту, и какве се управо политике држи влада наспрам тежња источних хришћански народа?

3. Ако подобне изјаве није учинио у Бу- за што није, пошто је упитна посланица спољног министра и тамо подобну раздраженост проузроковала?

ДОПИСИ.

П. У. — У БУКУРЕШТУ 14. марта. Јучерашњи дан прошао је мирно. У седници камаре било је врло бурно и свак је држао, да ће до сукоба доћи. Пред камаром чекало је више хиљада људи, да виде и чују што је у камари закључено. Нови војени министар наредио је да се веће оделење војске близу скупштине у приправности нађе, које се и догодило. Један посланик који је то приметио одма је учинио предлог, да се та војска уклони, јер је то против устава, да је зграда у којој се слободни заступници народа находе, с војском обкољена. Већина заступника била је с тим сагласна и тако се војска удаљи. Заседаније трајало је до 6 часова вечера, и најпосле није ништа решено, јер је све заступство на више странака подељено и поцепано. Сутра је ново заседаније, које ће од великог замашаја бити.

Влади привржени листови оборо нападају на бившег министра Ђику, и терете му на леђа, што ни крив није. Сувишно у овдашњој штампи има такових појава, које ће те бадава ма где у свету тражити; ту се псује и грди како је ко заслужио, а наравна је ствар, да и недужни по где који пут своје добију.

Данас су нови министри код књаза били а и они су чиновничке посете примали. За министре овде нико ни пробијене паре не да, јер куд се поокренете ту по једног бившег министра видите. Садашњи министри већ су више пута на министарској столици седили, зато су сасвим непопуларни, и скоро никаква поверења код народа неуживају. Код некидашње швабске демонстрације позатварани већ су већином на слободу пуштени, и још се неколицина под изтратом находи, мислим да ће и они скорије слободни бити.

Говоре, да ће се скорије овдашњи пруски т. ј. сад немачки заступник г. Радовић променути. Г. Радовић је лужички Србин, само је жалост, што ни слова славјански не говори, али као што причају ипак за Славјане врло добро чувствује, јер је некој бугарској браћи од користи био, и то онда, кад им сродна браћа помоћи не могоше или помоћи нехтедоше.

У Варну и Рушчук Турци већу част војске прикупљају. За што и проти кога? На то питање тешко да би и Али-паша одговорити знао. Турци тумарају као рибе без главе.

П. У. — У БУКУРЕШТУ 15. марта. „Свобода“ одговара „Панчевцу“ и говори овако: „Сваки повесничар треба да је безпристрастан човек, и да описује повесничке догађаје онако, као што и јесу, а не да обраћа вниманије на оно, што је њему мило или што му је мрско, и тако сваки писац или новинар треба да проповеда, да шири, да отвара очи народу, да му доказује и да га упућује што му је од штете, а што од користи; даље говори „Свобода:“ „Бугари имају у Цариграду три весника (новине) али те се новине издају испод цензуре Али-пашине, и тако немогу да проповедају оно што би проповедати морали. Вами било би зазорно, кад би вас упитали за што сарајевски „Цветник“ не проповеда зближење јужних Славена, или као што „Српски Народ“ проповеда ретроградне мисли. Бугари имају и четврте новине „Отачество“, што се издаје у Букурешту и које, право говорећ баш ништа не проповедају, то треба да их на један клинац са „Српск. Народом“ покојним „Напредком“ и д. обесимо: Буклук је у вас и у нас само буклук, и наша је дужност да тај буклук чистимо. Ми треба да проповедамо оно, што је полезно за вас и за нас т. ј. за родну нашу славенску браћу у турској и Аустрији. Ако то наше семе није чисто, частно и користно, то народ нема да слуша ни „Видов-дан“ ни „Отачество“ ни „Заточника“.

Незнам којим поводом „Свобода“ то „Панчевцу“ одговара? Држим да ће бити на онај чланак у ком „Панчевац“ о неслоги источних народа прича. У данашњем броју „Свободе“ читам врло занимљиву објаву под знаком „Напоминаније“, која гласи овако: „Први од бугарских мученика, који умреше за бугарски народ и његову слободу, били су браћа Димитрије и Коста Миладинови. Та два брата били су затворени, што су по народу проповедали да се прогони грчко свештенство, и да тражи од султана одељене и самоуправу бугарске цркве. Браћа Миладинови родом су из Струга у Македонији, и проповедали су као и први славјански апостоли Кирил и Методи нашој браћи македонским бугаром љубав и уважење к свом народу, својој народности и вери. Миладинови су жертва подли фанариота. На 25. марта били су отровани у једној цариградској тавници. Опомињемо нашу бугарску браћу, да се држи нарастос за нашу мученичку браћу.“ —

Поводом зајма кога турска унутрашњости углавити жели, говори „Свобода“: да бугарски народ место новаца, ватре султану даде.

Из Петрограда брзојављају да су неистинити сви гласови, који говоре да је руски синод противан решењу бугарског црковног питања, и да наваљује да се васионски сабор скупи, који има ствар да реши. Брзојав говори: да петроградски синод само онда на сабор пристаје, ако то бугарски народ жели, јер руска браћа само онако поступити желе, како то користи братског бугарског народа изискују. Доиста чудо је: како неки несмишленици код сваког пригода на пречац све на Русију терете, као да је Русија свему крива што смо ми сами кукавци.

—ц. У БУКУРЕШТУ 16. марта. Док вам ове редке пишем, сва је варош у великој узрујаности. У јучерашњој седници камаре није решено било, да ли да се ново министарство призна или не. Опозиција проти истог била је велика, и у напред се видити могло, да ће скупштина неповерење новом министарству изјавити. Нови министри покушавали су све начине, да на своме месту остану, а министарски председник врло је снуждено у камари доказивао, да ће земља грдну штету претрпити, ако се све силе неупотребе и за времена злу на пут нестане. Исти министар наваљивао је, да се пре света буџет у претрес узме и да се новчано стање поправи. Надаље доказивао је, да војска као ни чиновници већ толико месеци ни паре плате примили нису. Све је било бадава, већина није на то пристати хтела, већ се захтевало, да се на дневни ред пређе, а то је било на реду да се о новом министарству претреса, јер су сви министри од беле странке, а између црвењака нема ни једнога. Јашки посланик искао је реч и одобри му се. Он рече: „Господо! Што ја знам, то морају и они знати, који су ме овамо послали. Кнез прети нам с оставком, а Турци са посадом. Што се тиче кнеза, нека одлази, нико га не држи, а што се тиче турске посаде, то морамо готови бити да је сусретнемо и то оружаном руком —.“ Председник није му дозволио да даље говори, већ га је на дневни ред упутио. Један од министра повратио се на некидашње немире и доказивао је, да су исти од ђака и које какви вагабунда изазвани. На ту изјаву устаје опет један посланик и на-

против доказива, да је она демонстрација манифестација свега румунског народа била. То је повода дало, те председник скупштину за сутра одложи. Данас како се скупштина састала, ту је на брзу руку решено, да се ново министарство непризнаје, а одма затим кнез је скупштину затворио, коју ће опет сазвати кад њему угодно буде.

За обезбедити мир сва војска на опрезу стоји, по вароши ходи, а Јевреји бојећи се покрета своје су дућане позатварали. Вечерас може бити да ће појава од замашаја бити. Из Цариграда сви посланици страних дворова од овдашњих заступника известија траже, а Турска доиста војску на Дунаву прикупља.

II. — С БУГАРСКЕ ГРАНИЦЕ 15. марта. Има једна пословица која говори: „да нико не може бити паметнији него што је“. Та пословица показала се баш као истина, јер преживе многе векове, многе нараштаје, и која ће остати на веки снажна и пуноважна, јер се природне истине не мењају као ни сама природа.

Пратећи и читајући неке листове који обично зло или добро, лудо, сулудасто или паметно о нашим општим стварима радо пишу, и кад их читамо то се морамо горе наведене пословице сећати. Више пута налазимо у тим новинама уверавања, доказивања и изражаје, које здрава мисао па и најскромнији разум морају одбацити, али се ипак нечудимо људма, који су њих пустили у свет: ко може бити паметнији но што је? За неким и то многим и премногим прирођена скученост, плиткоћа ума и разума иде на сваком кораку у животу, као што сенка иде за човеком — према таквим људма, ма ко ил ма шта били, требало би имати снисходљивости и умерености. Са свим друга је ствар, кад изопачена т. ј. зла воља или крута себичност управља или право говорећ влада људма: противу ових треба се служити с поједнаким т. ј. с оштријим оружјем, јер су они опаснији од првих, а по праву морали би и одговорни бити за своја дела.

Извесно је нама свима да су наши општи непријатељи из нас самих, као и из наше руске браће ругло направили. Не само сад већ из давних времена они су своје отроване стреле против наше руске браће уперили, а то зато јер су одавно увидели да је 80 милијуна Руса за њих опасно, а још опасније онда кад се све славенско племе састојећи се из 100 милијуна браће упозна, и једну заједницу створи. Наши непријатељи познавајући нашу слабост као и познајући наше недостатке свагда су умели славенска племена једно од другог раставити и странпутице завести. До данас свагда су у своме поганом подузећу успели, и тако су славенска племена поцепили и једно прама другом раздражили, да се једва као огранци једног стабла и познају. Није ни чудо било, што су наши непријатељи у својој поганој и отрованој намери успели јер им се за то згодна прилика пружила. Њих много, к тому лукави и подли, а ми били смо скроз и скроз незналице, као што и данас мало боље стојимо, те смо као слепци уз нашу поган пристајали и све оно усвајали, што нам мрачни гроб копа, у који нас наши непријатељи живе закопати теже, а у главном су успели, и доиста превелико је чудо да смо се до данас и одржали, те да са свим подлегли нисмо.

Намера ми је да вам проговорим најпре о босанском, а за тим о бугарском црковном питању, те да се уверите, у колико смо се чему научили. Извесно вам је да српско правитељство још данас никакве кораке, као што се говорило, о уступку Босне учинило није, а до нас не стоји претресати и изтраживати, да ли ће учинити. Извесно вам је и то како су већ неке новине о томе писале, као да се Србија у главноме на Русију ослањала, и да није подршке нашла, и тако да кривицом Русије од босанског питања ништа бити не може. Наравна је ствар, да онај који ствар изближе не познаје одма томе и верује, као и за свето држи; као да је Русија враг српски, коме је угодно да Србин и надаље роб остане. Није од потребе доказивати вам од куда такови несрећни појави излећу, и на што су исти уперени. Мрачњаци и подкупљене бубе да Русију и руски народ прама своје српске браће омразе. Ево чујте што су нека извесна браћа поводом тих гласова подузела. Одма како се прочуло да је Русија босанско питање препречила обратили су се неки к руском посланику генералу Игњатијеву с питањем: да ли је доиста истина, да је Русија сједињењу Босне к Србији противна? Генерал Игњатијев кажу смејао се свему лудилу и чудилу, а чудио се и томе да нас још такових на свету има који свакојакој глупости верујемо. На концу рекао је генерал Игњатијев: „Русија се нигда на малоумне и неразумне људе обзирала није, пак да ови и на челу једног народа стоје — већ је свагда користи славенски народа заступала, као што ће их и у будуће заступати. Ако Србија данас може бити од своих непријатеља на темељу обећања своју срећу изчекује, Русија ништа не обећава, али ипак кад до тесната дође, то ће Русија само на среди остати, која ће у корист српског народа говорити“. — То вам је факт који постоји и који се порећи неможе.

Поводом бугарског црковног питања, већ је од стране самих Бугара против Русије псовано и на самог генерала Игњатијева нападано тако, да би се сама Русија од свега одрећи морала. Бугари међу собом грдно поцепани, бори се дан с ноћи, т. ј. светлост с мраком, напредак с назадком, омладина с окорелом старости, и доиста нису у стању баш ништа свршити,и то све донде, док напредна странка не надвлада и тако би по неки ради, да Русија с оружаном руком у Бугарску упадне ослободи их и опет се поврати. Једни би опет ради, да Русија само новаца даде, те да понеки своје кесе напуне и рачунају ако новаца имају да им и бугарска круна доспети може, као што и данас појединих глупака има, који су случајно и на непоштен начин до новаца дошли, и у својој малоумности чврсто држе, да бугарску круну на својој свињској глави понети могу. Извесно је, да је руска влада од самог постанка бугарско црковно питање подржавала, и дан данашњи посредује, да се задовољи праведним жељама бугарског народа. Који поња тешкоћу бугарског црковног питања, тај ће и положај схватити како Русија прама истом стоји. Русија ради оно што својим посредством учинити може, с једне стране негоди патријарху, с друге Турцима, а и међу самим Бугарима има несрећника који су или уз Грке или уз Турке пристали, те тако сами своју ствар кваре и у назадак бацају. Да, истина је права, да је генерал Игњатијев паметнијим Бугарима говорио, да би врло паметније било, да се Бугари толико около црковног питања не задржавају, већ да све начине употребе неби ли на која начин до више политичке слободе дошли, јер где политичке слободе нема ту се на црковну ни помислити не може. Генерал Игнатијев имао је подпуно разлога што је тако говорио, јер доиста сваки народ пропасти мора, који своју срећу од свештенства изчекује. Дочим Бугари баш у стању нису сами што израдити, и Турци као и фанариоти раде што хоће, то они сад кривицу на Русију обарају, као да им ова смета, да они своје не получе. Радите људи, и будите у вашем подузећу сложни, те ће те ваше постићи, а ако и у будуће од другога милост изчекивали будете то ће те прокопсати. Тешко сваком народу, који страни утицај уважава, а сам у стању није самостално дејствовати, тај народ има још дуго да страда. То написасмо само зато да се зна до кога је кривица.

Л. С. ОДЕСА 8. марта 1871. Познати архимандрит Пелагић, — кога је турска власт јошт у 1868 години ухапсила у Бања-Луки и одиравила у заточење у Кјутајев у малој Азији — већ 3 дана бави се овђе, ослободив се турског робства посредством неки родољуба. Он ће се као што прича, бавити неко кратко време овђе да се мало после мучења опорави, а куда ће после и на коју ће страну он сам јошт определити неможе. Који је лично познавао г. Пелагића, тај га није у стању сада познати; измучен од страшни дални путова и чамећи по апсанама, из онаког цвјетућег младића, направио се као да је 5 година у димњаку сушен. Но премда је он телесну силу у такој муци нешто и изгубио но зато душевна у њему се јошт већма развила, којом он неће никад престати радити на ползу милог му народа свог. Бадава Турци несретници подржавани болесном Аустријом муче и гањају нашу браћу, који се ма одкуд јаве као борци народне слободе мислећи с тим истребити их и истерати дух осећања потребе у нашем народу, а незнају јадни да: „притиснуто јаче све на више скаче.“

Овдашње „славенско благотворително друштво св. Кирила и Метода“ ови дана добило је одобрење од правитељства, да може усвоити предложени правитељству устав о стипендији једног ђака на универзитету из 250 руб. Стипендијант мора бити јужно Славен свршивши с успехом гимназију.

Таком добром делу кратко суштествујућег друштва може се сваки Славен порадовати, надајући се да и даље неће оно постојати на штету Славенству, а судећи по неким члановима истог друштва који нежале труда свога, а неуморно раде за бољу будућност његову. У броју таких прва места заузимају професори овдашњег универзитета гг. Богишић, Богдановски, Григоровић Леонтовић и др: коима буди велика благодарност.

О—О. Из СРЕМА 18. марта. Као што из поуздана извора могох чути, сабор троједнице отвориће се почетком јунија, а избори ће се у месецу мају (онда би морали већ у априлу У.) обавити; дакле неће се још дуго чекати ако се при овоме остане. Такођер се знаде већ и за владине кандидате, они су сасвим готови и тек ће зависити од успеха. — Нама није стало до имена и сталежа владиних кандидата, па с тога им имена овом приликом и небележимо, доста је да владине кандидате наш народ у Срему био које вере и народности, ни сами поједини бирати нетребаду и несмеју, тим пре ако им је стало да се овога дојакошњега терета и невоље — опростимо, и да се што на боље окрене. Људи од народне странке који се способни осећају, ваља за времена и послу да приону да нас избори неприправне не затеку, ваља народ обавешћавати, шта је то бирити и небирати, па онда разлику између владиног кандидата, и кандидата од народне слободоумне странке. —

Грехота би и срамота било кад би се сада у Срему могла влада с њени органи хвалисати даје код избора успела; но ми се томе на далеко ненадамо, већ и зато што смо у Срему већ једном показали, и то онда кад су околности много горе биле, (?! У.) и посао много тежи па и тада избори су обављени свуда како је народна странка хтела и желела. Што се је после одустало од избора па се је то право напустило — погрешка је велика била од оних који то учинише, те је тако и неправда земљи и народу нанешена, коју ваља час пре загладити и све неправде одстранити, а то ће се јурве дати и моћи учинити, ако се својски посла латимо на изборе сви искупимо сложно и својски узрадимо, онда је победа осигурана, — која нам је у ово доба нужнија но икада што и беше. Ненапушћајмо то скупо стечено право, сетимо се колико нас је муке и невоље стало док смо дотле дошли, да нас питају шта хоћемо и да можемо сами за себе сходна нашем народу земљи и њиховом опстанку законе правити, уређивати и управљати се, па зар то да напустимо, да код куће од избора останемо, или издајнички подло гласа свога дамо? да се зове у наше име рад, па био после против самих нас. Ово нипошто. Тај народ који није кадар своје право сам да врши, те се под туторство меће, или чамећи гледа шта други за њега раде и у његово име а без њега, тај народ, пре ил после — пропашће, и не само што ће именом пропасти, већ и самим — имањем, које нам сведоче толике слике и прилике некојих народа у самој Угарској. Дакле српски и хрватски народ овом згодом мора бити опрезан, мора бити ваљан, и вредан да све незгоде отклони, те да на предстојећи сабор у Загребу пошље људе из своје странке, људе који су свој рад у корист народњег бољка већ давна показали, који нигде и ни од чега неће презати, већ свугде на бранику за свој народ, његово право — мушки — стајати. — По нашем мнењу сад већ ваља одборе народње по срезови склопити, затим имена свију бирача пописати, па онда њихов број сазнавши — пречистити, т. ј. оне који неће, несме, немогу, или су се у закуп дали, или су се најгоре — продали, такве на страну, те ће мо знати колико нас је на броју који ће мо бирати, и који нећемо нигде и никада одступити, већ један за све, а сви за једног стајати. Како се и ово обави онда одмах приступити кандидацији. Сваки бирачки срез са своји бирачи нека себи по вољи бира кандидата, па кад ког изберу бирачи дотичног среза, то је онда осигуран му избор — посланика. —

Оволико смо овде узгредно споменули, држећи да ће доста бити, јер ко хоће добро и за општу ствар да ради, тај ће и кроз стотину путова својој мети доћи. Дакле к послу, и никако као до данас још што је, да скрштени руку стојимо и изборе дочекамо. После обављења њихових све је доцне, и залудно ове и оне погрешке ређати.

П. С. Из ГОРЊЕГ СРЕМА 12. марта. Много штошта читамо по новинама, али о једној ствари која је по нас барем свештенике тако важна, да ју никако из вида изпустити не смемо, ако нисмо ради својој пропасти; па опет видимо, да о томе нитко ни мукајет, као канда у најбољем реду стоји, — та пак ствар јест наш сиротинско-свештенички фонд. Пре 4—5 година бијаше последња свештеничка скупштина у Иригу, у којој беше претресани штатути тога фонда, а нарочито гледало се, да се и тај фонд по духу времена удеси, као што и урадисмо, али која фајда, што млоге тачке изменисмо, кад опет незнамо, да ли се тај фонд по ново-изменутом штатуту рукује, још незнамо, јели тај штатут од вишег места и потврђен; нама нитко не јавља, као канда, се неби нас ни тицало. То је лепо,! толике хиљаде скупити, пак ћутати и по свом ћефу руковати, то је лепа сигурност. А зар се неби и том фонду догодити могло, као ономе у Бачкој, или учитељском у Будиму; ту нам страшљивост још већма умножава та околност, што се сваке године редовно не држи главна скупштина, као што у штатуту стоји, него се са тим скупштина нешто оклева, дакле кад се та тачка неиспуњава, тко јамчи да се друге испуњавају. Ја нећу овде ни на кога сенку неповерења да бацам, али питам само, зашто се не држе годишње скупштине? Ако су рачуни чисти и у своме реду, могао би руководитељ са поносом сазвати скупштину, и исту о томе увјерити, али баш зато, што се те скупштине крију, даје нам повод свакој сумњи. Зато позивам са овим сву браћу свештенике, нека свој глас подигну, ваљда ћемо тим начином добити скупштину, и увјерити се о здрављу нашег мезимчета, јер ако будемо од дана до дана оклевали, можемо се за на вјеки закаснити. Дакле иштимо скупштину.

♀ У КАРЛОВЦИМА на Цвети. Данас је знаменити број овдашњих грађана, чланова црквене скупштине и чланова читаоничких од трговачке, земљоделске, занатлијске и учене струке поздравио долазак Његовој Преузвишености, г. администратору Стојковићу и предао му повереницу сљедећег садржаја:

Ваша Преузвишености!

Ко је год од сувременика ваших и млађих и старијих својим бадрим оком пратио ваш живот и рад од првог најнижег до данашњег високог степена достојанства вашег, сваки је морао доћи до тог увиђења, да не само нисте нигда начела оних људи усвојавали; који свој друштвени положај, своју званичну власт, своју и народа част себичним целима жртвују, но да сте свуда и свагда одговарајући најтачније свима строгим правилима монашког чина и свете православне цркве одзивали се уједно најтоплијем чуству поштена и честита човека. Таковим је животом Ваша Преузвишеност још пре, него што сте митром украшени, опште уважење и поверење код народа нашег, наиме код нас Карловчана, у којих сте средини и околини велики део живота свог провели, већ одавно стекла. Зато смо и ми са целим народом нашим, уздајући се у ваша одлична својства душевна и налазећи у њима сва јемства за успешнији народни рад, за црквени ред и просветни напредак, весело поздравили онај дан, кад сте као администратор на столицу патријаршије српске сели. А то наше давнашње уважење, наше поштовање и уздање не само да није којекаквим страначким неоснованим и непромишљеним изјавама усколебано, него је услед најновијег рада саборског још боље утврђено: с тога без икаквог удварања и напутка уважавајући само узвишеност карактера и племениту вољу Ваше Преузвишености на подупирање и притрљавање народних жеља, радо се придружујемо онима, који Вашој Преузвишености у јавном раду своје подпуно поверење поклањају.

(Сљедују 60 подписа.)

Администратора поздравио је г. Лазић кратком језгровитом беседом. Г. администратор је лепо примио и одговорио је између прочег, да се он труди да својим дужностима према цркви и народу одговори, да му је савест мирна и да ће на том путу којим је пошао, остати, па ма којеко и викао којешта.

Сада вам имам само додати, да је наш председник ц. и кр. општине, Ст. Ристић, с' „Јањовцима“ и још неким „коњшколарима“ архимандрита Анђелића, који је главни сплеткаш против администратора Стојковића, противан овој повереници, те су зато и стојали у двору да виде, ко ће ићи да поздрави администратора, а кад видеше све бољег од бољег, постидеше се и одоше.

О сплеткашлуку овдашњем други пут више.

УГАРСКИ САБОР.

Седница од 27. фебруара.

Председник Шомшић отвори данашњу седницу заступничке куће у 9 сах. пре подне. На министарским столицама: Слави, Хорват, Керкапољи.

Пошто се записник последње седнице одоставери и пошта се неки поднесци упуте петиционом одбору, пређе кућа на дневни ред, т. ј. на претресање оних предлога, који су течајем дебате поднесени и финансијском одбору упућени.

Расправља се најпре извешће финансијскога одбора у погледу закључнога рачуна министарства богоштовља и наставе од год. 1869. Одбор предлаже, да се преда државном рачунском суду. Овај се одборски предлог прими, пошто га је извештач Сел мотивовао.

Следује предлог Хензлманов, да се наиме остатак лане дозвољене своте од 16,500 ф. уступи министру наставе с тим налогом, да се подпомогне поправак цркве лајштавске, вишеградске тврђаве и лебењске цркве.

Финансијски одбор мисли, да се за поправак цркве, лајштавске не може дозволити захтевана свота од 5000 ф., јер се и не зна, ко има издржавати ту цркву. Од горе поменуте своте остало је само 2500 фор., а том светом неда се ништа извести, с тога предлаже одбор, да се предлог Хензлманов одбије.

Хензлман бранећи свој предлог, жели, да би се на сваки начин за поправак цркви у Лајштави 5000 фор. дозволило. — Кућа прима овај предлог заступника Хензлмана. —

На реду је предлог за одлуку Евг. Сентк и р а љ и ј а, по ком се има управа будимске политехнике преустројити по примеру свеучилишта; политехника има се почетком идуће школске године преместити у Пешту; код министарства за богоштовје и наставу има се технички одсек устројити; плаћа професора политехничких има се повисити на 2500 ф., а станарина на 400 фор.

Финансијски одбор слаже се са првом тачком; но пошто се министар наставе у одборској седници изјавио, да ће се преустројство политехнике наскоро извести, мисли да би довољно било, узети ову изјаву на знање. Другу тачку прима одбор и предлаже, да се министар позове, да употреби сходна средства, да се може тај завод школске године 1872—3. сместити у Пешти. На трећу тачку одбор не пристаје, јер је особље у министарству наставе и онако већ многобројно. У погледу четврте тачке предлаже одбор, да се плата политечничких учитеља има већ год. 1871. с оном на свеучилишту изравнати.

СЉЕДУЈЕ ДОДАТАК.

Властник и издаватељ др. Свет. Милетић.